

Ta kampen mot profitt i velferden

Publisert 30. mai 2017

Problemet

Våre fellesfinansierte velferdstjenester skal komme innbyggerne som trenger dem til gode. Det er mange viktige oppgaver som skal finansieres, og de må organiseres best mulig. Men de siste årene har det foregått en storstilt kommersialisering av flere av de fellesskapsfinansierte oppgavene vi har i velferdsstaten, som barnehager, barnevern og asylmottak. I dag er det lov å hente ut profitt fra disse selskapene. Hovedutgiftene for velferdstjenester er lønnsutgifter, derfor kan eiernes profittønske særlig få konsekvenser for bemanning, lønns- og arbeidsvilkår, kompetanse og kvaliteten på disse oppgavene.

Fellesskapets penger skal gå til fellesskapets oppgaver, for velferd til de mange og ikke til formuer for de få. Penger som skulle gått til velferdstjenester, går heller til profitt.

Heller enn til kontoer i skatteparadis og luksusleiligheter på Tjuvholmen, skal fellesskapet finansiere drift av asylmottak, sykehjem og barnehager med solid kvalitet.

Et system som gjør at noen få kan tjene seg rik på velferd, undergraver skatteviljen og muligheten til å planlegge viktige samfunnsområder. Vi gir ikke bare fra oss penger som skulle gått til viktige barn, syke, eldre eller sårbare, vi gir også fra oss demokratisk styring.

I markedsøkonomien ses profitt som betaling for risikoen investorene har tatt. Men det er lite risiko knyttet til å drive skattefinansierte (og for barnehager: foreldrebetalte) velferdstjenester. Når vi ser at eierselskaper av for eksempel store barnehagekonsern henter ut profitt, eller selger selskapene med millionoverskudd, er det viktig å rydde i lovverket.

Motstanderne

Blant de politiske partiene er det særlig Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre som ivrer for kommersielle aktørers plass i velferdstjenestene.

Høyresiden har en sterk tro på at konkurranse fører til kvalitet og mangfold, uavhengig av bransje og sektor. De argumenterer gjerne for at eventuell profitt de kommersielle selskapene får ut av sin skattefinansierte virksomhet er eiernes fortjeneste, fordi driften er effektiv.

Høyre-Frp-regjeringens markedstenkning for velferdstjenester ser vi for eksempel ved at de har gjeninnført anbud i barnevern, og satt arbeidsmarkedstiltak ut på anbud.

Regjeringen stemte ned SVs forslag om å kartlegge hvor mye velferdspenger som går til profitt, da vi foreslo det i Stortinget.

Diskusjonen om profitt i velferden blir gjerne avvist av høyresiden med at vi har strenge regler for utbytte. Problemet er at det i private selskapsstrukturer finnes måter å få penger ut uten at det oppfyller det regnskapstekniske begrepet «utbytte».

Alternativet

Heller enn å drives av kommersielle aktører med interesse for profitt, bør velferdstjenestene drives av kommunale, statlige eller ideelle aktører. For å sikre gode fagfolk og trygg bemanning for våre barn, syke, eldre og sårbare ønsker vi å erstatte anbudsregimet slik vi ser innen for eksempel barnevern, sykehjem og asylmottak med langsiktige kontrakter, i de tilfellene det offentlige ikke står for driften selv.

Vi ønsker en tillitsreform i offentlig sektor, slik at vi heller enn å drive etter en markedsinspirert «telle og måle»-styring, baserer tjenestene på tillit til fagfolkene som driver de tjenestene i kommunene og staten. Slik blir offentlig sektor en garantist for gode tjenester, både for de som mottar dem og de som jobber der.

Løsningene

Vi vil sikre at fellesskapets penger går til fellesskapets oppgaver. Vi har begynt arbeidet med profittforbud innen barnehager, barnevern og asylmottak.

Vi har foreslått regler tilsvarende profittforbudet i privatskoler innen barnevern og barnehager.

Vi har foreslått å avvikle anbudssystemet, som styrer etter pris heller enn kvalitet, og heller inngå langsiktige avtaler med ideelle og offentlige aktører innen asylmottak og barnevern.

Vi har foreslått at aktører som mottar offentlige tilskudd for drift av barnevernstiltak, asylmottak og barnehager skal ha lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med de som gjelder i offentlige institusjoner.

Vi har foreslått at det utarbeides en nasjonal oversikt for å sørge for at barnehageloven som regulerer offentlige tilskudd og tilsyn med private barnehager, etterleves og håndheves.

Fakta

Vi skiller mellom private og offentlige aktører i velferdssektoren, og blant de private skiller vi mellom kommersielle og ideelle aktører. Undersøkelser viser at det statistisk er lavere bemanning og kompetansenivå hos kommersielle aktører. Samtidig er det en fare for at ideelle aktører presses til dårligere lønns- og arbeidsvilkår, på nivå med de kommersielle, for ikke å bli utkonkurrert i anbudskonkurranser.

Hvordan opererer de kommersielle velferdsaktørene?

Det er forbudt å ta utbytte fra private skoler, men det er lov å ta utbytte fra barnehager, barnevern og asylmottak. Men siden utbytte beskattes og er synlig i offentlig tilgjengelige regnskaper, benytter mange av aktørene seg av kreativ selskapsstrukturering, for på den måten å hente ut store summer i overskudd.

En betydelig andel av de større kommersielle selskapene som leverer velferdstjenester i Norge, eies fra skatteparadiser eller land ofte brukt i overskuddsflytting. Eksempler er Sonans og Boenheten som selger tjenester innen utdanning, barnevern og til NAV. Begge eies av Procuritas Capital, som er registrert på skatteparadiset Guernsey, samt barnehagetjenesten Espira.

Ved å bruke overskudd til å kjøpe opp flere institusjoner, eller øke egenkapitalen, kan eierne bygge opp store verdier i et selskap og selge med høy profitt etter noen år. Dette skjedde da Benn Eidissen og Even Carlsen solgte seg ut av selskapet Norlandia Care Group for 500 millioner kroner.ⁱ Haugesund-paret Eli Sævareid og Sigurd Aase eide ved utgangen av 2014 185 barnehageselskaper. Parets konsern fikk i 2014 et samlet overskudd før skatt på nesten 90 millioner kroner av en total omsetning på 1,5 milliarder kroner. De har ikke tatt ut utbytte, men de to investorene har lånt over en halv milliard kroner av sitt eget barnehage-imperium.

En undersøkelse fra 2016 viser at 88 prosent av velgerne som har tatt standpunkt, vil begrense kommersielle selskapers mulighet til å hente privat profitt fra barnehager, barnevern, skole, sykehus og eldreomsorg. Bare 12 prosent av de som har tatt standpunkt, sier seg enige i at «de kommersielle aktørene bør selv bestemme hvor mye profitt de henter ut».ⁱⁱ

Eksempler på hvordan selskapene oppnår profitt

Øker egenkapitalen: Overskuddet blir i selskapet. Jo større egenkapital selskapet har, dess mer øker selskapets verdi sammenlignet med da det ble kjøpt. Målet er å kjøpe billig og selge dyrt.

Låner av seg selv: Selskapet har lån med høy rente fra eget selskap som er registrert i skatteparadis og eierne unndrar seg slik beskatning. Selskapet bruker overskuddet fra driften til å nedbetale gjelden.

Husleie: Selskapet leier lokaler av et annet selskap med samme eier. Husleia kan være langt over markedspris – noe som er ulovlig, men ofte vanskelig å finne ut av.

Konsernbidrag: Selskapet betaler morselskapet konsernbidrag, og flytter dermed penger vekk fra underselskapet som driver tjenesten.

Skatteparadis: Mange av de større kommersielle selskapene som leverer velferdstjenester i Norge, eies fra skatteparadiser eller land ofte brukt i overskuddsflytting.

ⁱ «Benn Eidissen casher inn 250 mill kr», *Bodønu.no*, 14.12.2016.

ⁱⁱ Meningsmåling utført av Ipsos på oppdrag fra Manifest tankesmie, februar 2016. Resultatene presenteres

her: Cathrine Sandnes: «Velferdsprofitorer på tynn is», *Vårt Land* 01.03. 2016.